Ontwikkelagenda bewonersparticipatie gemeente Barneveld 2025

Foto: participatiebijeenkomst in het kader van de herinrichting Wolweg Stroe

1. Inhoud

2. Inleiding 3
3. Bestaand beleid en stand van zaken uitvoering 4
4. Nieuwe ontwikkelingen en verbeterpunten 6
5. Ambitieniveaus 8
6. Ontwikkelsporen 10
6.1 Ondersteunen 10
6.2 Verkennen 11
6.3 Ontwikkelen 11
6.4 Leren, evalueren en professionaliseren 12
7. Keuze voor ontwikkelscenario variant 2/3 13
7.1 Ondersteuning 13
7.2 Verkenning 14
7.3 Ontwikkeling 15
7.4 Leren en evalueren 17
7.5 Kosten 17
8. Samenvatting 18

2. Inleiding

Tijdens de eerste tussentijdse evaluatie van het participatiebeleid in 2023 is geconstateerd dat de gemeente Barneveld hoge ambities heeft, terwijl de financiële en personele mogelijkheden beperkt zijn en de implementatieperiode kort. Dit betekent dat er of meer geïnvesteerd of getemporiseerd moet worden. Niet alles kan tegelijkertijd veranderen. Veel hangt af van de politieke en budgettaire keuzes die worden gemaakt. Naar aanleiding van deze conclusie heeft het college opdracht gegeven om een realistische ontwikkelagenda op te stellen met daarin verschillende keuzemogelijkheden. Die ontwikkelagenda 2025 ligt nu voor. Het college heeft verschillende mogelijkheden onderzocht en stelt aan de gemeenteraad een ontwikkelscenario voor met de bijbehorende financiële middelen.

Achtergrond
Samen beleid maken en uitvoeren is niet nieuw in de gemeente Barneveld. Dat doen we al jaren. Wel nieuw is de gestructureerde aanpak (3 sporen, 4 processtappen, 4 participatietreden) sinds het Participatiebeleid in 2022 is aangenomen. De ambities van raad en college zijn hoog om inwoners, organisaties en ondernemers te betrekken bij het beleid en de uitvoering. Dit vraagt een samenspel tussen de samenleving en de gemeente.

Het verbeteren van de kwaliteit van dit samenspel is een belangrijke ambitie in het coalitieakkoord 2022-2026: “De groei van de gemeente Barneveld en de veranderende rol van de overheid in de samenleving vragen om een vernieuwing van de samenwerkingsaanpak, waarbij het accent veel meer komt te liggen op het samen vormgeven en uitvoeren. Samen met onze inwoners, organisaties en ondernemers.”

Deze ambitie wordt uitgewerkt in het programma Samenwerken in Netwerken.

Tussentijdse evaluaties
In 2023 en 2024 hebben er tussentijdse evaluaties plaatsgevonden. Elk jaar blijkt dat er veel is geleerd en ontwikkeld. Tegelijkertijd is gebleken dat de implementatieperiode van 2 jaar te kort is. Ook zijn de financiële en personele mogelijkheden te beperkt om de nieuwe taken en rollen uit het Participatiebeleid uit te voeren. Daarnaast vragen nieuwe ontwikkelingen en landelijke wetgeving om extra inzet.

Ontwikkelagenda
Op basis van de evaluaties en nieuwe ontwikkelingen is daarom deze ontwikkelagenda opgesteld. Hierin zijn verschillende ambitieniveaus uitgewerkt in 4 ontwikkellijnen:
1) ondersteunen,
2) verkennen,
3) ontwikkelen en
4) leren/professionaliseren.

De ontwikkelagenda geeft een realistische planning, middelen en doelen voor de verdere implementatie van het participatiebeleid. In deze ontwikkelagenda wordt eerst kort samengevat wat er in het bestaande beleid staat en gerealiseerd is. Vervolgens wordt ingegaan op nieuwe ontwikkelingen. Daarna wordt ingegaan op de ambitieniveaus en deze worden uitgewerkt voor 4 ontwikkellijnen voor 2025. De ontwikkelagenda is onderdeel van het in ontwikkeling zijnde programma Samenwerken in Netwerken.

3. Bestaand beleid en stand van zaken uitvoering

Het Participatiebeleid bestaat uit de volgende onderdelen:
1. Drie sporen: met verschillende initiatiefnemers, deelnemers, verantwoordelijkheden en rollen.
2. Producten: een participatieverordening, inspiratiegids en per spoor een handleiding.
3. Werkwijze: Werken volgens een vierstappenplan.
4. Instrument: De participatiemeter bepaalt de participatietrede.
5. Monitoring en borging: Borging in de organisatie houdt in: verbetering informatie en advies, ontwikkeling van een leergang participatie, monitoring en evaluaties , inzet op ondersteunende middelen, zoals een participatiekalender en participatieparagraaf in raads- en collegevoorstellen. Ook wordt participatie ingebed in projectmatig werken en HRM. Bovendien komen er nieuwe rollen, zoals participatiecoördinator (tijdelijk), participatiecoaches, -experts en gespreksleiders.

Het ambitieniveau is hoog, een implementatieperiode van 2 jaar is kort en de middelen zijn beperkt. Er was slechts budget voor 2 jaar voor een participatiecoördinator voor 0,5 fte. Desondanks is er veel gerealiseerd van wat er in het beleid staat.

1. Er wordt gewerkt volgens de 3 sporen.
2. De inspiratiegids en handleidingen zijn gerealiseerd.
3. Er wordt gewerkt volgens het stappenplan.
4. Er wordt gebruik gemaakt van de participatiemeter.
5. Informatie en advies is verbeterd. Er is een beperkte leergang participatie, er hebben 2 evaluaties plaatsgevonden, er is geïnvesteerd in ondersteunende middelen zoals participatiekoffers, standaard documenten en een participatieparagraaf. Er is een participatiecoördinator aangenomen, die daarnaast ook de rol van participatiecoach en -deskundig op zich neemt.

De volgende onderwerpen behoeven nog aandacht:
Spoor 3 (inwonersinitiatieven)
Dit spoor is nog onvoldoende ontwikkeld vanwege onvoldoende financiële en personele capaciteit. Bovendien vergt het een organisatieverandering.

Participatieverordening
Deze is wegens het uitstellen van landelijke wetgeving nog niet gerealiseerd. Nu de nieuwe wet is aangenomen, is het tijd om deze te gaan opstellen.

Doorontwikkeling stap 4
Deze stap heeft tot nu toe de minste aandacht in de organisatie. Meer aandacht voor de terugkoppeling, het participatieverslag en de evaluatie is wenselijk.

Training gebruik en doorontwikkeling participatiemeter
De participatiemeter laat ruimte over voor interpretatie en is lastig in te vullen in het sociale domein. Doorontwikkeling en training in het gebruik helpen bij de invulling van de participatiemeter.

Borging in de organisatie
Doorontwikkeling leergang participatie, vernieuwde aanpak evaluatie en monitoring, doorontwikkeling ondersteunende middelen o.a. participatiekalender, participatie in HRM en

invulling nieuwe rollen zijn nog onvoldoende structureel ingevuld. De borging wordt op dit moment vervuld door de tijdelijke participatie coördinator. Als deze wegvalt, is de uitvoering van het participatiebeleid niet meer geborgd.

4. Nieuwe ontwikkelingen en verbeterpunten

Uit de tussentijdse evaluaties en de behandeling van de Wet versterking participatie op decentraal niveau en de Omgevingswet in de Eerste en Tweede Kamer komen nieuwe ontwikkelingen en verbeterpunten voort. Naar aanleiding van de eerste tussentijdse evaluatie is een actieplan opgesteld. Hierin staan maatregelen, zoals het maken van een folder voor omwonenden waarin uitleg wordt gegeven over het participatieproces, de rol van omwonenden en de verantwoordelijkheden van de initiatiefnemer en de gemeente. Ook is er een format gemaakt van een participatieverslag en is er gewerkt aan standaardisatie bij trede 1 en 2 trajecten met sjablonen voor brieven en bijeenkomsten. De meeste van deze acties zijn inmiddels uitgevoerd.

Er zijn nog verschillende ontwikkelingen en verbeterpunten die nog aangepakt moeten worden. Dit zijn:

Werkwijze right to challenge
Er komt een landelijke verplichting voor right to challenge (spoor 3). Op de website is er nog geen informatie over hoe inwoners gebruik kunnen maken van dit uitdaagrecht. Ook ontbreekt binnen de gemeente een aanpak voor right to challenge verzoeken.

Inclusieve participatie
Uit onderzoek van verschillende instanties blijkt dat er meer aandacht nodig is voor wie je betrekt bij een participatieproces. Hoe zorg je ervoor dat alle inwoners meepraten en niet alleen de gevestigde orde? Dit wordt inclusieve participatie genoemd[1]. Ook in de gemeente Barneveld is hier nog weinig aandacht voor.

Online participatietools
Er is meer behoefte aan digitale participatiemogelijkheden. Dit blijkt onder andere uit onderzoek onder onze inwoners (onderzoek Citisens Betrokkenheidsprofielen en het Barneveld panel). Ook de VNG organiseert kennissessies over digitale participatietools omdat hiervoor landelijk steeds meer belangstelling is. Vanuit de organisatie wordt nu nog weinig gebruik gemaakt van digitale participatievormen. De Wet Open Overheid en de Algemene Verordening Gegevensbescherming stellen eisen aan het gebruik hiervan, evenals toegankelijkheidseisen. Kennis over digitale participatiemogelijkheden is nog beperkt. Daarom is een verkenning in de mogelijkheden en investering in de aanschaf hiervan gewenst.

Participatie en gebiedsgericht werken
Bij de koplopers van participatie onder gemeenten is te zien dat er een doorontwikkeling plaatsvindt van ‘projectparticipatie’ naar meer structurele gebiedsgerichte participatie met onder andere de gebiedsagenda’s als bouwsteen. In de gemeente Barneveld is deze wens er wel, maar in de praktijk is dit nog niet vormgegeven. Dit vraagt om een doorontwikkeling van gebiedsgericht werken in de organisatie. Daarbij vragen het takenpakket en de opdracht van de gebiedsregisseurs meer duidelijkheid. De taken zijn nu niet in verhouding tot de beschikbare capaciteit. Daarom is de inzet kwetsbaar.

[1] Dit komt voort uit de reactie van de WRR op de Omgevingswet. Bij veel burgerparticipatietrajecten is de groep mensen die hun stem laat horen weinig divers. Die groep bestaat vaak vooral uit witte, hoogopgeleide mannen van 50 jaar en ouder. Daar komt bij dat theoretisch opgeleiden hun belangen beter op tafel weten te leggen en dat er vaak beter naar hen wordt geluisterd dan naar praktisch opgeleiden. Dat is precies waarom veel mensen afhaken en zich niet meer laten horen, of alleen nog in protesten. Hoe meer participatie, hoe groter de verschillen tussen burgers. Dit wordt de participatieparadox genoemd of de eliteparticipatie of participatieve ongelijkheid. Bronnen: Op zoek naar álle stemmen | SER, Ruimte-invloed-bewoners.pdf (movisie.nl), WRR: ‘Omgevingswet ‘goed nieuws’ voor de participatie-elite (binnenlandsbestuur.nl)

Capaciteit en afspraken
Praktische ondersteuning bij spoor 2 (bv omgevingsmanager of projectmedewerker) en spoor 3 (bv initiatievenmakelaar en initiatievenbudget) ontbreken vooralsnog. Ook zijn afspraken met vaste participanten, zoals Adviesraad Sociaal Domein, Jongerenraad, wijkplatforms en Plaatselijk Belangen, in ontwikkeling. Tot slot vergt het nog regionale afspraken met samenwerkingsverbanden over hoe om te gaan met participatie als er regionaal beleid wordt opgesteld.

Rol van de raad
De rol van de raad en wanneer en hoe zij betrokken worden kan verhelderd worden. De raad heeft hier ook behoefte aan, met name bij trede 3 en 4 trajecten.

Foto: De participatiecoördinator en een gebiedsregisseur geven adviezen aan een collega over een participatietraject.

5. Ambitieniveaus

Al met al zijn er nog veel ontwikkel- en verbeterpunten te benoemen. Die kunnen niet allemaal tegelijkertijd worden aangepakt. In deze ontwikkelagenda worden 4 mogelijke ambities beschreven.

Ambitieniveau 1. Nulvariant (geen extra investeringen)
Na de implementatieperiode van 2 jaar worden er geen extra middelen meer geïnvesteerd in participatie. Dit betekent dat het volgende:
- Er is een online cursus voor nieuwe medewerkers,
- Teamleiders worden geacht bij de aanname van nieuwe medewerkers te kijken naar participatievaardigheden en medewerkers te coachen,
- Er vinden participatietrajecten plaats met een participatieparagraaf in elk raads- en collegevoorstel.
- Alleen de wettelijk verplichte onderdelen (bv de participatieverordening) worden nog ontwikkeld.

Gezien de ambities is dit eigenlijk geen optie. Ook is het risico op het wegzakken van kennis en vaardigheden groot.

Ambitieniveau 2. Huidige variant (huidige investeringen voortzetten)
Voorlopig blijft er een participatiecoördinator in dienst die het participatiebeleid verder implementeert. Dit betekent dat we langzaam verder bouwen aan het implementeren van het participatiebeleid.
- De coördinator blijft ook de rollen van participatiedeskundige en -coach op zich nemen.
- Medewerkers worden verder getraind met laagdrempelige trainingen.
- Samen met de gebiedsregisseurs wordt gekeken welke inwonersinitiatieven opgepakt kunnen worden en welke niet en hoe dit beter ingebed kan worden in de organisatie. In de praktijk blijkt dat er vrijwel geen personele en financiële ruimte is voor inwonersinitiatieven.

Dit is een bescheiden invulling van de ambities.

Ambitieniveau 3: Gemiddelde variant (extra investeringen)
Voorlopig blijft er een participatiecoördinator die het participatiebeleid verder implementeert. Daarnaast komt er budget beschikbaar voor extra investeringen om ontwikkel- en verbeterpunten aan te pakken.
- Er worden participatiecoaches en participatiedeskundigen opgeleid.
- Er komen projectondersteuners, die begeleiden bij participatietrajecten.
- Er komen extra middelen en capaciteit om inwonersinitiatieven te stimuleren en mogelijk te maken.

Dit is (op termijn) een realistische invulling van de ambities.

Ambitieniveau 4: Koplopersvariant (forse investeringen)
Er wordt flink geïnvesteerd om de hoge ambities sneller te bereiken.
- Er komt een participatieteam (net zoals er een team communicatie is), dat intensief werk gaat maken van participatie als ondersteuning van project- en beleidsteams. Projecten kunnen gebruikmaken van de diensten van dit team.

Dit is vergelijkbaar met de aanpak van koplopers, in onder andere gemeente Den Haag (Platform Haags samenspel) en provincie Overijssel (Studio Vers Bestuur). Dit is op korte termijn een onrealistische, te forse invulling van de ambities.

Ambitieniveau	Doel	Voordelen	Nadelen
Nulvariant	Iedereen de kans geven om mee te denken en doen met het gemeentelijk beleid en plannen.	- Er zijn geen extra investeringen meer nodig; - De verantwoordelijkheid ligt in de teams; - Er wordt verder gebouwd op de ervaring die is opgedaan tijdens het implementatietraject.	- Medewerkers worden niet meer getraind in participatie-vaardigheden - Bij verloop en nieuw personeel kan kennis verloren gaan of worden nieuwe mensen onvoldoende begeleid. - Er zijn geen participatiecoaches en -deskundigen die helpen het participatiebeleid uit te voeren. - De omgang met inwonersinitiatieven is nog niet goed geregeld. Daardoor zal de gemeente weinig participeren in inwonersinitiatieven
Huidige variant	Iedereen stimuleren om mee te denken met het gemeentelijke beleid en plannen en beperkt participeren in inwoners-initiatieven	- Beperkte investeringen nodig (€ 60.000,-- per jaar); - Er blijft een aanspreekpunt en expertise beschikbaar om het participatiebeleid verder uit te voeren.	- Het participatiebeleid wordt niet geborgd in de organisatie door middel van participatiecoaches en -deskundigen. - Er wordt wel gewerkt aan inwonersinitiatieven, maar dat blijft beperkt. - Het is kwetsbaar om voor de beleidsuitvoering afhankelijk te zijn van 1 participatie coördinator
Gemiddelde variant	Iedereen stimuleren om mee te denken en doen met het gemeentelijke beleid en plannen en inspelen op inwoners-initiatieven	- Er blijft een aanspreekpunt en expertise beschikbaar om het participatiebeleid verder uit te voeren waardoor medewerkers begeleid kunnen worden; - Er wordt gewerkt aan de structurele borging in de organisatie. - Ook wordt er geïnvesteerd in de ondersteuning van inwonersinitiatieven (overheidsparticipatie)	- Dit vergt een structurele hogere investering (extra kosten bovenop scenario 2: €150.000 structureel per jaar en €250.000 incidenteel).
Koplopersvariant	Iedereen op innovatieve wijze te stimuleren om mee te denken en doen met het gemeentelijke beleid en plannen en actief betrokken zijn bij inwonersinitiatieven.	- Er komt een team dat aanspreekpunt is en expertise heeft om het participatiebeleid verder uit te voeren. Dit team bestaat onder andere uit gebiedsregisseurs, participatiecoaches, participatie-deskundigen, initiatievenmakelaar en participatie-ondersteuners. - Dit is de structurele borging in de organisatie. Zij gaan voorop om ervoor te zorgen dat inwoners goed betrokken worden bij de gemeentelijke plannen en andersom dat de gemeente participeert in inwonersinitiatieven.	- Dit vergt een fors structurele hogere investering (extra kosten jaarlijks €750.000 structureel).

6. Ontwikkelsporen

Op basis van de ervaring van andere gemeenten met ontwikkelagenda's onderscheiden we een aantal ontwikkelsporen:

1) Ondersteunen van inwoners en ambtenaren
2) Verkennen van nieuwe onderwerpen
3) Ontwikkelen van nieuwe producten (beleid, hulpmiddelen etc.)
4) Leren, evalueren en professionaliseren

In dit hoofdstuk wordt per ontwikkelspoor beschreven wat er per variant wordt gedaan zodat er een goede vergelijking mogelijk is.

6.1 Ondersteunen

Een beter samenspel tussen gemeente en samenleving vraagt ook om ook een goede wisselwerking tussen de representatieve en participatieve democratie waarbij de gemeenteraad de kaders voor participatie bepaalt. Daarmee werken we aan meer begrip, eigenaarschap, draagvlak, acceptatie en uiteindelijk aan meer vertrouwen. Want dat is uiteindelijk het doel:
Op een prettige manier samenleven in de gemeente Barneveld, samen en met elkaar.

Om dit samenspel te bereiken, is er ondersteuning voor zowel inwoners, organisaties, ambtenaren, college en gemeenteraad. Hieronder staat beschreven wat er in 2025 per ambitieniveau gerealiseerd kan worden bij ontwikkelspoor ondersteunen:

Nulvariant	Huidige variant	Gemiddelde variant	Koplopersvariant
Geen ondersteuning	Vraaggerichte ondersteuning aan ambtenaren spoor 2 en initiatiefnemers spoor 1.	Vraaggerichte ondersteuning aan ambtenaren spoor 2 en initiatiefnemers spoor 1 en 3. Opstellen leer- en ontwikkelagenda.	Vraaggerichte ondersteuning aan ambtenaren spoor 2 en initiatiefnemers spoor 1 en 3. Ondersteuning bij participatietrajecten Opstellen leer- en ontwikkelagenda. Ruim aanbod leergang participatie en uitgebreide opleiding voor participatiecoaches en -deskundigen en een initiatievenmakelaar

6.2 Verkennen

Een aantal verbeter- en ontwikkelpunten vergt een nadere verkenning. Na de verkenning bepalen we welke keuzes we maken. Hieronder wordt per variant omschreven welke onderwerpen de gemeente in 2025 gaat verkennen.

Nulvariant	Huidige variant	Gemiddelde variant	Koplopersvariant
Geen verkenning	Invulling participatiecoaches en deskundigen in de toekomst Structurele inbedding van participatie in de organisatie	Verkenning omgang met inwonersinitiatieven Inclusieve participatie (participatie voor iedereen) Invulling participatiecoaches en deskundigen in de toekomst Structurele inbedding van participatie in de organisatie Verkenning invulling rol van de raad	Verkenning omgang met inwonersinitiatieven Inclusieve participatie Structurele inbedding van participatie in de organisatie Verkenning invulling rol van de raad Verkenning Samenspel doe je samen: gesprekken in de samenleving Verankeren. Van losse projecten naar een structurele werkwijze

6.3 Ontwikkelen

Om te komen tot een goed samenspel worden er producten en werkwijzen ontwikkeld. Hieronder wordt per variant omschreven welke producten en werkwijzen de gemeente gaat ontwikkelen in 2025.

Nulvariant	Huidige variant	Gemiddelde variant	Koplopersambitie
Participatie-verordening Werkwijze voor right to challenge ontwikkelen. (beide wettelijk verplicht)	Participatieverordening Werkwijze voor inwonersinitiatieven ontwikkelen, inclusief right to challenge, Werkwijze advisering participatie spoor 1 Participatiekalender Online participatieleermodule	Participatieverordening Werkwijze voor inwonersinitiatieven ontwikkelen, inclusief right to challenge, Werkwijze advisering participatie spoor 1 Participatiekalender Leergang participatie Ontwikkelen van online participatiemogelijkheden en andere communicatie- en participatievormen Inzicht in inwonersinitiatieven Handreiking voor inclusieve participatie (participatie voor iedereen)	Participatieverordening Werkwijze voor inwonersinitiatieven ontwikkelen, inclusief right to challenge, Werkwijze advisering participatie spoor 1 Participatiekalender Leergang participatie Ontwikkelen van online participatiemogelijkheden en andere communicatie- en participatievormen Inzicht in inwonersinitiatieven Handreiking voor inclusieve participatie Werkwijze voor omgang met inwonerinitiatieven Stimuleren inwonersinitiatieven bv door initiatievencafé

6.4 Leren, evalueren en professionaliseren

Participatie is vakwerk. We investeren in de kwaliteit van onze ambtenaren. De focus ligt op praktijkleren: leren door doen. Systematisch leren betekent: leren van projecten, lessen trekken voor andere projecten en lessen vertalen naar de organisatie en onze werkwijze.

Nulvariant	Huidige variant	Gemiddelde variant	Koplopersvariant
Geen	Na 1 jaar eind rapportage Coaching on the job, lunchlezingen over participatie, basistraining voor nieuwe medewerkers Evaluatieformat	Jaarlijkse tussentijdse rapportage, na 3 jaar evaluatie Coaching on the job, lunchlezingen over participatie, basistraining voor nieuwe medewerkers, opleiding voor participatiecoaches en -deskundigen Beperkt aanbod leergang participatie Evaluatieformat	Jaarlijkse tussentijdse rapportage, na 3 jaar evaluatie Coaching en praktische ondersteuning on the job, lunchlezingen over participatie, basistraining voor nieuwe medewerkers. Leergang participatie met opleidingen voor alle medewerkers die te maken hebben met participatie Standaard evaluatie aanpak

7. Keuze voor ontwikkelscenario variant 2/3

De gemeente Barneveld heeft en houdt hoge ambities op het gebied van inwonersparticipatie, maar neemt meer tijd om dit te bereiken. Gezien de financiële en personele ruimte kiezen we ervoor om eerst stapsgewijs door te ontwikkelen naar ambitieniveau 3. Wij willen een realistisch ontwikkelscenario.

Daarom zet de gemeente op korte termijn in op een tussenvariant tussen scenario 2 en 3. Verder in de tijd kan, aan de hand van evaluaties, alsnog gekozen worden voor een verdieping van ambitieniveau 3 of een doorontwikkeling naar ambitieniveau 4. Concreet betekent dit de onderstaande keuzes:

Ondersteuning	Verkenning	Ontwikkeling	Leren en evalueren
Vraaggerichte ondersteuning aan ambtenaren spoor 2 en initiatiefnemers spoor 1.	Invulling participatiecoaches en deskundigen in de toekomst Structurele inbedding van participatie in de organisatie Omgang met inwonersinitiatieven Verkenning invulling rol van de raad Ontwikkelen van online participatiemogelijkheden en andere communicatie- en participatievormen	Participatieverordening Werkwijze voor inwonersinitiatieven ontwikkelen, inclusief right to challenge, Werkwijze advisering participatie spoor 1 Handreiking inclusieve participatie Participatiekalender	Jaarlijkse tussentijdse rapportage, na 3 jaar evaluatie Coaching on the job, lunchlezingen over participatie, basistraining voor nieuwe medewerkers en beperkt aanbod leergang participatie Evaluatieformat

Hieronder wordt per ontwikkelspoor uitgewerkt wat dit concreet betekent.

7.1 Ondersteuning

Vraaggerichte ondersteuning:
Ambtenaren en initiatiefnemers spoor 1 worden in 2025 vraaggericht ondersteund door de participatiecoördinator. Zij kunnen bijvoorbeeld vragen stellen over het participatieplan (wat is de participatietrede, wie zijn belanghebbenden, welke participatievorm?), het participatieverslag of wanneer er tussentijds dilemma's ontstaan. Dit wordt nu ook al gedaan.

De meeste vragen van initiatiefnemers worden beantwoord door de planologen. Er wordt ongeveer 1 initiatiefnemer per maand ondersteund door de participatiecoördinator in de rol van deskundige. Daarnaast zijn er gemiddeld 3 vragen per week vanuit ambtenaren die een participatiecoach nodig hebben. Deze ondersteuning wordt goed gewaardeerd door zowel initiatiefnemers als ambtenaren.

7.2 Verkenning

Invulling participatiecoaches en -deskundigen:
Momenteel neemt de participatiecoördinator deze rollen voor haar rekening. Inmiddels doen steeds meer collega's ervaring op met participatie volgens het stappenplan uit het participatiebeleid. Vanuit het participatiebeleid is het de bedoeling dat deze collega's in de toekomst advies gaan geven over de aanpak van een participatietraject, de inrichting van het proces of creatieve werkvormen. Uit de evaluatie blijkt echter dat men het wenselijk vindt om een centrale participatiedeskundige in de organisatie te behouden, tot wie men zich kan richten met vragen, ondersteuning en advies.

In 2025 wordt besloten hoe de invulling van de rollen participatiecoaches en -deskundigen het beste ingevuld kan worden. Hiervoor wordt bij verschillende gemeenten gekeken hoe zij dit hebben ingevuld en wat de voor- en nadelen hiervan zijn.

Structurele inbedding van participatie in de organisatie:
Op dit moment is de inbedding in de organisatie geregeld door middel van een participatiecoördinator. Aangezien dit een tijdelijke functie is, moet onderzocht worden hoe de verantwoordelijkheid voor participatie geborgd gaat worden in de organisatie. Ook hier gaan we kijken hoe andere gemeenten dit aanpakken en wat de voor- en nadelen daarvan zijn. Is het bijvoorbeeld wenselijk om de verantwoordelijkheid voor participatietrajecten te beleggen bij teamleiders, opdrachtgevers, bij team beleid of communicatie, bij het CT of ergens anders?

Dit gaat verder verkend worden en in 2025 wordt hierover een besluit genomen.

Omgang met inwonersinitiatieven:
Momenteel kunnen inwoners een idee kwijt bij het ideeënloket, de gebiedsregisseurs en andere ambtenaren. Via het ideeënloket zijn er tussen 1 juli 2023 en 15 april 2024 115 meldingen binnen gekomen. Het aantal ideeën dat via telefoon, mail of mondeling is gemeld, is onvoldoende bijgehouden.

Op dit moment worden de ideeën door de gebiedsregisseurs bekeken en in de organisatie weggezet. Hierbij valt het volgende op:
- De ideeën zijn rijp en groen door elkaar. Soms is het eigenlijk een melding dat iets kapot of vies is. En soms is het meer een opdracht aan de gemeente om iets uit te voeren dan iets wat inwoners en gemeente gezamenlijk kunnen aanpakken.
- Ook komen veel ideeën anoniem binnen, waardoor het niet mogelijk is om navraag te doen of samen te werken aan een probleem of wens.
- Daarnaast is capaciteit om deze ideeën op te pakken een probleem.

Daarom willen we de website van het ideeënloket aanpassen en kijken of er meer ondersteuning kan zijn bij het uitwerken van ideeën tot gezamenlijke plannen. Ook willen we verkennen voor wat voor plannen in de organisatie tijd en middelen worden vrij gemaakt en voor welke niet. Daarnaast willen we overleggen met fondsen en subsidievertrekkers over wat zij kunnen betekenen bij het ondersteunen van inwonersinitiatieven. Tot slot gaan we bij andere gemeenten verkennen hoe zij omgaan met inwonersinitiatieven en wat de voor- en nadelen zijn van die aanpak. Voorbeelden zijn het vouchersysteem van Ede Doet en de initiatievenmakelaars van Apeldoorn.

Verkenning invulling rol van de raad:
Momenteel is de rol van de raad dat

- zij kaders hebben gegeven voor het participatiebeleid,
- zij worden geconsulteerd over het participatieplan bij participatietrede 4 wanneer de beslissingsbevoegdheid bij de raad ligt,
- zij controleren of de participatie heeft plaatsgevonden volgens de kaders. Dit gebeurt via de participatieparagraaf en het participatieverslag bij onderwerpen waarover zij beslissingsbevoegd zijn.

Participatie vraagt ook vanuit het bestuur reflectie op de eigen rol en het samenspel tussen samenleving en organisatie. Vanuit de raad is ook de behoefte om deze rol te verkennen, vooral bij participatietrede 3 en 4.

Er gaat samen met de raad gekeken worden wat hun rol nu is en waar die mogelijk anders ingevuld zou moeten worden. Ook wordt gekeken hoe gemeenteraden in andere gemeenten worden betrokken bij participatietrajecten. We gaan in gesprek met elkaar (samenleving, raad, college en organisatie) over de kwaliteit van participatieprocessen en stellen de Barneveldse participatie-aanpak bij als dat nodig is.

Verkennen van online participatiemogelijkheden en andere participatievormen:
Vanuit inwoners en ambtenaren wordt aangegeven dat het wenselijk is om vaker gebruik te maken van online participatiemogelijkheden. Ook de inzet van andere communicatie- en participatievormen is wenselijk om meer verschillende soorten inwoners te bereiken.

Op dit moment vinden er veel participatiebijeenkomsten plaats. Die worden per brief en in de krant aangekondigd. Dit spreekt een bepaalde doelgroep aan, die vaker vertegenwoordigd zijn bij dit soort bijeenkomsten, dan andere groepen.

Bij de herinrichting van het Oldebarneveldplein is heel bewust ingezet op verschillende doelgroepen en dus ook verschillende participatievormen. Dit vraagt echter andere ondersteunende middelen dan een bijeenkomst. We gaan onderzoeken welke ondersteunende middelen gewenst zijn en wat de kosten daarvan zijn. We maken in 2025 een beslissing welke middelen we gaan aanschaffen en wanneer.

7.3 Ontwikkeling

Participatieverordening:
Per 1 januari 2025 treedt de Wet Versterking Participatie op Decentraal Niveau in werking. Dit betekent dat gemeenten voor 1 januari 2027 een participatieverordening moeten hebben. Daarin leggen gemeenten vast hoe inwoners betrokken worden bij de voorbereiding, uitvoering én evaluatie van beleid en hoe zij gebruik kunnen maken van het uitdaagrecht.

In het najaar van 2024 wordt de VNG modelverordening verwacht. Op basis van de modelverordening zal de gemeente Barneveld een participatieverordening ontwikkelen.

Werkwijze voor inwonersinitiatieven ontwikkelen, inclusief right to challenge (uitdaagrecht):
Right to Challenge is niet nieuw voor de gemeente Barneveld. In 2018 is al besloten om een contactpersoon aan te wijzen voor right to challenge. Omdat er niet vaak gebruik wordt gemaakt van right to challenge is er nu geen contactpersoon meer en er is ook geen werkwijze ontwikkeld hoe dit precies vorm te geven.

Gezien de wettelijke verplichting ontwikkelen we de komende periode een werkwijze voor right to challenge en komt hier weer een contactpersoon voor. We onderzoeken hierbij ook hoe andere gemeenten right to challenge hebben vormgegeven.

Vanwege de ervaring dat er verschillende manieren zijn om te participeren in inwonersinitiatieven (niet alleen met een right to challenge) pakken we dit onderdeel breder op en gaan we een werkwijze voor de omgang met allerlei inwonersinitiatieven ontwikkelen (spoor 3). Het doel is om vaker samen met de inzet van inwoners maatschappelijke doelen te bereiken.

Werkwijze advisering participatie spoor 1:
De kwaliteit van participatietrajecten spoor 1 is erg afhankelijk van de initiatiefnemer. Als gemeente kunnen wij initiatiefnemers wel adviseren, maar niet verplichten om participatie op een bepaalde manier vorm te geven.

Als bij een buitenplanse omgevingsvergunning uit het participatieproces onvoldoende zicht is op de belangen die spelen, dan is de gemeente verplicht om zelf onderzoek te doen naar de belangen. En bij een wijziging van het omgevingsplan is de gemeente wettelijk verantwoordelijk voor het participatieproces.

Het is wenselijk om een werkwijze te ontwikkelen hoe om te gaan met het spanningsveld dat de initiatiefnemer verantwoordelijk is voor de uitvoering van het participatieproces, maar dat de gemeente wettelijk gezien niet kan afdwingen dat het proces voldoet aan onze eisen.

Denkrichtingen zijn dat de gemeente in bepaalde gevallen het participatieproces ondersteunt of zelfs uitvoert en de kosten hiervan doorberekent aan de initiatiefnemer. De mogelijkheden, (financiële) haalbaarheid en wenselijkheid van verschillende werkwijzen gaan in kaart gebracht worden.

Handreiking inclusieve participatie:
Om ervoor te zorgen dat participatie aantrekkelijk is voor verschillende soorten inwoners, gaan we een handreiking opstellen over inclusieve participatie. Daarin wordt ingegaan op benadering en participatievormen van verschillende doelgroepen, die nu minder goed vertegenwoordigd zijn, zoals

- jongeren,
- mensen met een niet-Nederlandse achtergrond,
- mensen met een beperking etc.

Deze handleiding is bedoeld voor de ambtenaren die participatietrajecten uitvoeren. Daarnaast gaat gekeken worden of deze informatie via een lunchlezing of andere manier verder verspreid kan worden.

Participatiekalender:
Om ervoor te zorgen dat participatiebijeenkomsten goed op elkaar afgestemd zijn, gaan we een participatiekalender introduceren. Hierop staat welke participatiebijeenkomsten wanneer plaatsvinden en waar. Dat helpt ook om de informatievoorziening (aan inwoners, ambtenaren en bestuur) over participatiebijeenkomsten te verbeteren. En tot slot helpt de kalender om beter inzicht te krijgen in hoeveel en welke participatietrajecten er zijn in de gemeente Barneveld.

7.4 Leren en evalueren

Jaarlijkse tussentijdse rapportage, na 3 jaar evaluatie:
In het Participatiebeleid staat dat het beleid de eerste twee jaar elk half jaar geëvalueerd wordt. Na de eerste evaluatie bleek dat dit te vaak was om al resultaten te kunnen zien van eerdere aanbevelingen. Veel participatietrajecten duren namelijk een paar maanden.

De tweede tussentijdse rapportage was een jaar later. Eigenlijk is dat nog steeds te snel om alle aanbevelingen te implementeren en resultaten te zien.

Daarom wordt voorgesteld om een jaarlijkse tussenrapportage over de uitvoering van het participatiebeleid op te stellen. Ook de ontwikkelagenda wordt in samenhang met de rapportage elk jaar aangepast. En daarnaast wordt het participatiebeleid elke 3 jaar geëvalueerd en indien nodig bijgesteld. Elke drie jaar worden inwoners en initiatiefnemers bevraagd op hun ervaringen zodat we kunnen monitoren of er vooruitgang is in hun beleving. Op die manier blijven we leren en evalueren, zonder dat we alleen maar evalueren en niet ervan leren.

Coaching on the job, lunchlezingen over participatie, basistraining voor nieuwe medewerkers en beperkt aanbod leergang participatie:
We blijven de komende periode insteken op coaching on the job, lunchlezingen waarbij collega's participatie ervaringen uitdelen, basistrainingen voor nieuwe medewerkers en een beperkt aanbod van andere trainingen, zoals gespreksvoering in een verdeelde maatschappelijke context (wanneer inwoners het niet eens zijn met elkaar en/of de gemeente) en gespreksleiding bij participatiebijeenkomsten. Er is veel behoefte aan dit soort cursussen/bijeenkomsten en ze worden hoog gewaardeerd. Daarom blijven we hier op inzetten.

Evaluatieformat:
In het participatiebeleid staat dat participatietrajecten na afloop standaard geëvalueerd moeten worden. Dit gebeurt nog niet altijd. Elke projectleider doet dit ook op een eigen manier en de leerervaringen worden nauwelijks in de organisatie gedeeld. Daardoor worden leerervaringen onvoldoende gebruikt om van te leren. De komende periode gaan we onderzoeken hoe we het beste kunnen evalueren, daarvan als geheel kunnen leren en dit borgen in de organisatie.

7.5 Kosten

In de Meerjarenbegroting wordt uitgegaan van een *incidenteel* budget van €150.000 in 2025.
We vinden het van belang eerst goed te evalueren en gericht onze ambities en bijbehorende capaciteit, organisatie en financiën af te wegen. Volgend jaar wordt opnieuw bezien wat er qua kosten *structureel* nodig is in relatie tot de ambities. Hiervoor wordt een voorstel gedaan in de Kadernota 2026.

8. Samenvatting

Uit de tussentijdse evaluaties en nieuwe ontwikkelingen blijkt dat de gemeente Barneveld te hoge ambities heeft voor een beperkte implementatieperiode en beperkte financiële middelen. Daarom is een realistische ontwikkelagenda opgesteld. Hierin zijn 4 ambitieniveaus uitgewerkt.

De ambitieniveaus zijn: nulvariant (niets doen), Huidige variant (huidige lijn voortzetten), gemiddeld variant (extra investeringen voor de aandachts- en ontwikkelpunten) en de hoge variant (forse investeringen om de ambities sneller en goed te behalen).

Het college kiest voor een stapsgewijze ontwikkeling, waarbij er elk jaar wordt gekeken wat een realistische ambitie is. Voor 2025 kiest het college voor een tussenvariant tussen scenario minimaal en gemiddeld. Hiervoor is in de Kadernota €150.000,- begroot voor de uitvoering van het Participatiebeleid.

Vervolgens is uitgewerkt wat daarvoor gedaan wordt in 2025 voor de ontwikkellijnen:
1) ondersteunen,
2) verkennen,
3) ontwikkelen en
4) leren/professionaliseren.

Volgend jaar wordt opnieuw bekeken wat er nodig en mogelijk is om de ambities uit het Participatiebeleid te realiseren.

Foto: participatiebijeenkomst in het kader van de woonzorgvisie